

Jaroslav Žíla-Lipjan – národopisný pracovník

* 11. 8. 1892 Vizovice-Lípa

† 16. 2. 1970 Nový Jičín

Alena Prudká

Jaroslav Žíla-Lipjan, nadšený badatel a vlastivědný pracovník, patří k výrazným a významným osobnostem regionu Vizovicka. Narodil se ve mlýně *Na lúkách* u Vizovic do staré učitelské rodiny jako nejstarší ze čtyř sourozenců. Jeho otec František Žíla se věnoval, zvláště ve svém dlouholetém působišti v Lípě u Vizovic, rozvoji ovocnářství a včelařství, za což se mu dostalo obecného uznání. Jaroslav Žíla byl hudebně i literárně nadaný. Po maturitě na české reálce v Kroměříži a abiturientském kurzu na čs. obchodní akademii v Praze studoval i latinu v naději, že bude moci studovat historii na univerzitě, ale majetkové poměry rodiny to nedovolily. Po praxi ve zlínských firmách, u Štěpánků a u Bařů, jej neminula vojenská povinnost první světové války a v roce 1915 narukoval na ruskou frontu a skončil v hodnosti kapitána. Po válce pracoval v bankách v Praze a v Brně a definitivně se usadil v Moravské Ostravě, kde se stal místoředitelem banky Slavie, v níž pracoval až do své penze, do roku 1950. Vedle toho svého náročného zaměstnání se zároveň pilně věnoval i osvětové a spolkové činnosti. V letech 1951 až 1964 byl ředitelem Okresního muzea v Novém Jičíně a stál i při zrodu a budování Památníku Františka Palackého v Hodslavicích, jehož kustodem se stal od roku 1948.

Vazby na rodný kraj u něj ovšem zůstaly silné a jeho zájmy byly široké. V letech 1912 až 1945 sbíral a dokumentoval kresebně i fotograficky historický, archeologický a etnografický materiál. Úzce spolupracoval s Muzejním spolkem ve Vizovicích ustanoveným v roce 1933 a vizovickým Krajským muzeem, které bylo založeno v roce 1939. Právě do vizovického muzea předal v roce 1943 svou sbírku; ta je dnes spolu s celým vizovickým sbírkovým fondem součástí sbírek Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně.

Výsledky svých sběrů Jaroslav Žíla publikoval v řadě článků v různých časopisech: byly to příspěvky odborné, ale i posbíraná drobná humorná vyprávění zapsaná v dialektu nebo jeho vlastní verše.¹ Nepublikován však zůstal materiál k jeho připravovaným studiím *Dědina Keltů – Lípa (Dědina Lípa)*, obsahující archeologický a etnografický materiál, *Pečeti a pečetidla na Podřevnicku* a *Rodinná kronika – 300 let rodu Žilů – 1250–1950*.

Se jménem Jaroslava Žíly-Lipjana je spojeno i vydávání časopisu *Podřevnicko*, vlastivědná kronika Krajského muzejního spolku ve Vizovicích. Jaroslav Žíla je začal vydávat vlastním nákladem v roce 1939. Byl vydavatelem a zároveň redaktorem, autorem, kreslířem, fotografem i distributorem v jedné osobě. Do roku 1941, kdy bylo jeho vydávání přerušeno, v něm vycházel cenný historický i etnografický materiál. V listopadu 1947 bylo vydávání časopisu krátce obnoveno, ale doba mu nepřála a rokem 1948 *Podřevnicko* podruhé skončilo. Dalšího obnovení časopisu se v 60. letech 20. století ujalo Oblastní muzeum jihovýchodní Moravy a vydalo ročníky 1967–1969 (s titulem *Podřevnicko. Sborník prací kronikářů a vlastivědných pracovníků Gottwaldovska*). K dalšímu obnovení už nedošlo, ale i přes omezenou dobu života přineslo *Podřevnicko* cenný materiál z regionálních výzkumů (PAVLIŠTÍK 2002).

Žílovo etnografické dílo má trvalou platnost. Byl to právě on, kdo vymezil a pojmenoval počátkem 30. let 20. století přechodový etnografický region *Podřevnicko*, specifický styčný prostor mezi Hanou, Valašskem a Slováckem (PAVLIŠTÍK 1966), s nímž etnografové stále pracují. Je to území v okolí Zlína a východně a severně od něj. Leží mezi jižními svahy západní části Hostýnských vrchů a střední částí Vizovických vrchů v povodí Dřevnice, Fryštáckého potoka a Lutoninky a je řazen k Valašsku. Žíluv přínos

Jaroslav Žíla-Lipjan. Fotoarchiv MJVM.

řešení problematiky etnografických regionů vymezením Podřevnicka jako přechodové oblasti byl prezentován na mezinárodní konferenci, která byla uspořádána k 60. výročí úmrtí Františka Bartoše v roce 1966 (PAVLIŠTÍK 1966, s. 136–140).

Osobní archiv Jaroslava Žíly věnovala jeho rodina v listopadu 1970 zlínskému muzeu, je ve fondech Muzea jihovýchodní Moravy uložen pod přírůstkovým číslem 136/70 a-i. Je to rozsáhlý a rozmanitý soubor fotografií, výstřižků, výpisků z pramenů a literatury, poznámek a zápisů z vlastního výzkumu, dokladů o činnosti ve spolcích, muzejní činnosti, publicistické činnosti atd. Jsou tu materiály, které shromažďoval pro studium pravěku, historie, regionální historie, etnografie, folkloristiky a dialektologie rozčleněné podle předpokládané struktury jeho zamýšlené monografie *Dědina Lípa* (PAVLIŠTÍK 2002).

Jaroslav Žíla-Lipjan je pohřben na Valašském Slavíně ve Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm mezi dalšími vynikajícími osobnostmi Valaška.

Poznámky:

- ¹ Některé „povídačky“ vyšly i tiskem, časopisecky v letech 1937 až 1939 a v drobné knížce nazvané *Zmjata*. Mimo jiné vydal vlastenecky laděné básně ve sbírce *Má jsí, ty země!* Sbírka vyšla vlastním nákladem v Bruntále v roce 1948, ale již dříve vydal sbírku lyriky *Ex Amoribus* a sbírku *Bestia triumfans* (ČIŽMÁŘ 1939, s. 14). Žíla publikoval své drobné články i pod pseudonymy Zdeněk Archiva, Jaroslav Vítek, Ozef Lipjan.

Literatura:

Práce o Jaroslavu Žílovi:

ČIŽMÁŘ, J. 1939: *Doplňky národopisných a životopisných Pamětí z Vizovska*. Vyškov, s. 14.

HALENKOVSKÝ, P. 1999: Ozef Lipjan. In: *Od ogarů po staříčky*, díl 6, s. 156–159.

PAVLIŠTÍK, K. 1966: *Luhačovské Zálesí a Podřevnicko – přechodové oblasti na rozmezí Slovácka, Hané a Valaška*. Zprávy Oblastního muzea jihovýchodní Moravy Gottwaldov, č. 3, s. 136–140.

PAVLIŠTÍK, K. 1967: *Zakladatel Podřevnicka – Jaroslav Žíla-Lipjan 75letý*. Podřevnicko, č. 2, s. 3–4.

Redakce Podřevnicka (PAVLIŠTÍK, K.), 1969: *In memoriam Jaroslav Žíla*. Podřevnicko, 3, č. 1–2, s. 4–5.

PAVLIŠTÍK, K. 1970: *Jaroslav Žíla-Lipjan, 1892–1970*. Národopisné aktuality, 7, s. 136–137.

PAVLIŠTÍK, K. 2002: *K stodesátému výročí narození Jaroslava Žíly-Lipjana trochu jinak*. Acta musealia Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně, II/1-2, s. 143–144.

VÁCLAVÍK, A. 1953: *Dvě jubilea na Podřevnicku*. Valaško II, s. 104–105.

ZETĚK, J. 1999: *Jaroslav Žíla-Lipjan a jeho spolupracovníci*. Region Podřevnicko, s. 4–5.